

HAL
open science

“Sense and Sensibility” City ambiances in architectural (urban), cartographic and fine art visual representations of cities

Ευφροσύνη Τσακίρη

► **To cite this version:**

Ευφροσύνη Τσακίρη. “Sense and Sensibility” City ambiances in architectural (urban), cartographic and fine art visual representations of cities. *Ambiances, tomorrow. Proceedings of 3rd International Congress on Ambiances.* Septembre 2016, Volos, Greece, Sep 2016, Volos, Greece. p. 405 - 410. hal-01414070

HAL Id: hal-01414070

<https://hal.science/hal-01414070>

Submitted on 13 Dec 2016

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

“Sense and Sensibility” City ambiances in architectural (urban), cartographic and fine art visual representations of cities

Ευφροσύνη ΤΣΑΚΙΡΗ

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα, Αρχιτεκτονική Σχολή, Εργαστήριο Αστικού Σχεδιασμού, Αθήνα, Ελλάδα, eftsakiri@gmail.com

Abstract. *City ambience, the emotional footprint of the city in humans, has been the subject of philosophical, scientific and artistic discourse since 1950 and the establishment of psychogeography. Numerous studies and artistic works resulted thenceforth. In order to describe the nature, composition and process of ambience formation in city representations, I will discuss selected paradigms in architecture, cartography and painting. I will argue that although commonly the property of ambience is assigned to aesthetic –such such as paintings– and not operational representations, this is not entirely true. In the contrary, ambience is a property of both types of representation, formed by a collaboration of their emotional and intellectual attributes.*

Keywords: *city map, city plan, painting, cartography, fine arts, visual city*

Η ατμόσφαιρα

Η ατμόσφαιρα είναι άυλη ποιοτική ιδιότητα του τόπου που προκύπτει από τα υλικά και άυλα χαρακτηριστικά του με ποικίλες συνιστώσες, ιστορία, πολιτισμό, έθιμα, ιδεολογία, κ.ά. Εκπέμπεται από τον ίδιο τον τόπο, αλλά και από τις αναπαραστάσεις του. Αν και υπάρχει ανεξάρτητα από την ανθρώπινη παρουσία, περιγράφεται μέσω αυτού, αποτελώντας αντιληπτική ιδιότητα που συνοψίζει το ανθρώπινο βίωμα. Υπάρχουν τόποι με ίδιο ή παρόμοιο αντίκτυπο σε πολλούς ανθρώπους. Λέμε τότε ότι χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερη ατμόσφαιρα. Η ατμόσφαιρα γίνεται αισθητή ως εντύπωση που καταλαμβάνει το άτομο. Δεν ελέγχεται, αλλά εξουσιάζει και υποβάλλει ιδιαίτερες διαθέσεις. Έχει φύση και λειτουργία συναισθηματική και υποσυνείδητη, ιδέα που εκφράζεται πολύ παραστατικά από τον Gabriele D'Annunzio: «Οι πλουσιότερες εμπειρίες λαμβάνουν χώρα πριν τις καταγράψει η ψυχή. Και όταν ανοίγουμε τα μάτια στο ορατό, ήδη έχουμε αποτελέσει υποστηρίχτες του αόρατου για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα» (Pallasmaa, 2014). Η ατμόσφαιρα είναι πολυ-αισθητηριακή ταυτόχρονη αντίληψη. Όχι άθροισμα των οπτικών, ακουστικών, κ.λπ. ερεθισμάτων, αλλά ολότητα, αφαιρετικό αποτύπωμα, σκελετός της αντίληψης (Merleau-Ponty, 1964) που προκύπτει από τις 5 αισθήσεις αλλά και πέρα από αυτές, περιλαμβάνει διαίσθηση, δημιουργική φαντασία και σύνθετες αισθήσεις, προσανατολισμό, ισορροπία, σταθερότητα, διάρκεια, κ.ά.

Ατμόσφαιρα, ταυτότητα του τόπου και πόλη

Η ατμόσφαιρα συζητείται από την δεκαετία του '50 στο πλαίσιο διερευνήσεων στην φιλοσοφία (φαινομενολογία, υπαρξισμός) και την επιστήμη (ανθρωπογεωγραφία, πολεοδομία, αρχιτεκτονική) για τον τόπο. Σκοπός είναι η περιγραφή από διάφορες οπτικές των ποιοτικών στοιχείων ενός τόπου που συγκροτούν την μοναδικότητα και ιδιαιτερότητά του. Όπως προκύπτει από την σύνθεση των διάφορων απόψεων, η ατμόσφαιρα είναι η «ψυχή του τόπου», το άυλο συστατικό που προσδιορίζει τον τόπο σε αντίθεση με τον μη-τόπο που χαρακτηρίζεται από έλλειψη ατμόσφαιρας, είναι αδιάφορος, μη αυθεντικός, κοινότυπος. Η ύπαρξη ατμόσφαιρας αποτελεί υπό αυτή την έννοια τεκμήριο της ταυτότητας του τόπου.

Στη φιλοσοφία ο Heidegger αποδίδει στον τόπο έμψυχες ιδιότητες και τον περιγράφει ως τετραμερές ενιαίο όλον που αποτελείται από γη, ουρανό, θεότητες και θνητούς. Ο Schulz συνδέει το θεϊκό στοιχείο του τετραμερούς με την αρχαία ρωμαϊκή θεότητα genius loci (πνεύμα του τόπου). Εξηγεί ότι είναι η προσωποποίηση της ατμόσφαιρας που αναδίδει ο τόπος (Norberg-Schulz, 1979). Στην ποίηση η λέξη τοποφιλία προτείνεται από τον John Betjeman για να περιγράψει το συναίσθημα της αγάπης προς παράξενους τόπους, ενώ στην ανθρωπογεωγραφία ορίζεται ως έντονη αίσθηση του να ανήκεις σε κάποιον τόπο. Η τοποφιλία χρησιμοποιείται από τον Bachelard στην *Ποιητική του Χώρου* για να προσδιορίσει τον υπαρξιακό χαρακτήρα της σχέσης ατόμου – τόπου. Ο Yi-Fu Tuan προτείνει την *αίσθηση τόπου (sense of place)* και εξηγεί ότι διακρίνεται από την ένταση και τον χαρακτήρα της που δεν είναι πάντα θετικός, ελκυστικός, αλλά και αρνητικός, απωθητικός (Tuan, 1974). Τοποφιλία και αίσθηση τόπου περιγράφουν την συναισθηματική σύνδεση του ατόμου με τον τόπο, το αντίκτυπο της ατμόσφαιράς του, αποδιδόμενη στο τετραμερές ή genius loci.

Στα τέλη της δεκαετίας του '50 μέλη του κινήματος International Situationniste περιγράφουν την πόλη με όρους ατμόσφαιρας και συναισθηματικού βιώματος και τοποθετούν την βάση για την ψυχογεωγραφία ως «σπουδή των συγκεκριμένων νόμων και επιδράσεων του γεωγραφικού περιβάλλοντος, που είναι οργανωμένα συνειδητά ή όχι, στα συναισθήματα και την συμπεριφορά των ατόμων» (Debord, 1955). Η ατμόσφαιρα γίνεται εργαλείο περιγραφής του συναισθηματικού αντίκτυπου της πόλης. Να διευκρινιστεί ωστόσο εδώ το ότι η πόλη δεν χαρακτηρίζεται από μια, αλλά από πλήθος ατμοσφαιρών, όπως εξάλλου και από πλήθος τόπων. Επομένως ο όρος *ατμόσφαιρα της πόλης* θα χρησιμοποιείται αφαιρετικά, περιγράφοντας τότε την πολύ ιδιαίτερη αίσθηση ενός συγκεκριμένου τόπου και τοπίου πόλης, πότε το συνοπτικό αποτύπωμα στοιχείων ατμόσφαιρας που αναφέρονται σε όλη την πόλη.

Ατμόσφαιρα και εικαστικές αναπαραστάσεις της πόλης

Στην παραπάνω συζήτηση τοποθετείται το διπολικό μοντέλο περιγραφής του βαθμού σύνδεσης ενός ατόμου με έναν τόπο που προτείνει ο γεωγράφος E. Relph: εσωτερικότητα–εξωτερικότητα. Στο μοντέλο διακρίνονται 7 διαβαθμίσεις σύνδεσης. Πολύ κοντά στην *υπαρξιακή εσωτερικότητα*, την ανώτερη βαθμίδα σύνδεσης με τον τόπο, τοποθετείται η έμμεση εσωτερικότητα (vicarious insideness), κατάσταση βαθιάς συνταύτισης με τον τόπο που επιτυγχάνεται όταν το άτομο μεταφέρεται εκεί μέσω φαντασίας και τέχνης (Relph, 1976). Σύμφωνα με αυτή την άποψη, οι καλλιτεχνικές αναπαραστάσεις τόπων αποτελούν μέσα εκπομπής ατμόσφαιρας. Και πράγματι είναι σύνηθες να αποδίδουμε την ιδιότητα του «ατμοσφαιρικού» σε

λογοτεχνικές περιγραφές ή σε ζωγραφικά τοπία. Στο εικαστικό περιβάλλον μάλιστα, κάποια είδη ζωγραφικής (μπρεσιονισμός) και κάποια εκφραστικά μέσα (χρώμα) αντιμετωπίζονται ως κατεξοχήν εργαλεία μετάδοσης ατμόσφαιρας. Αντίθετα το αρχιτεκτονικό σχέδιο ή ο χάρτης πόλης σπάνια περιγράφονται με ανάλογο τρόπο. Στο συγκεκριμένο σημείο εστιάζεται η ανακοίνωση. Συγκεκριμένα υποστηρίζεται ότι η ατμόσφαιρα δεν είναι προκαθορισμένη και δεν σχετίζεται με τον «επίσημο» και εμφανή με την πρώτη ανάγνωση συναισθηματικό χαρακτήρα της αναπαράστασης, αλλά προκύπτει από διαδοχικές αναγνώσεις. Το συναισθηματικό αποτύπωμα δημιουργείται: α) σε κάποια ποσόστωση επίσημα στην πρόσληψη, κωδικοποιημένο στην πρόθεση κάθε αναπαράστασης, β) ανεπίσημα στην εικαστική επικοινωνία και γ) ανεπίσημα στην υποδήλωση¹. Όταν διαπιστώνεται ένταση συναισθήματος και στα τρία στάδια της ανάγνωσης, η ατμόσφαιρα που εκπέμπεται είναι πιο έντονη. Αλλά ακόμη και αν δεν υπάρχει αρκετό συναίσθημα σε ένα από τα τρία στάδια – συνήθως στο πρώτο στις λειτουργικές αναπαραστάσεις– αυτό δεν σημαίνει ότι η αναπαράσταση δεν είναι ατμοσφαιρική. Έτσι, ένα σχέδιο πόλης μπορεί μεν σε πρώτη ανάγνωση να φαίνεται «ξερό» ή «τεχνοκρατικό», αλλά σε δεύτερη ανάγνωση αποκαλύπτει πλήθος υποσημειώσεων με έντονο συναισθηματικό αντίκτυπο.

Ατμόσφαιρα και εικαστική σημείωση

Το εργαλείο που χρησιμοποιώ για τον προσδιορισμό της ατμόσφαιρας της πόλης στις εικαστικές της αναπαραστάσεις είναι η *εικαστική σημείωση* που βασίζεται στο θεωρητικό υπόβαθρο της *κοινωνικής σημειωτικής* –προσέγγιση που διερευνά την παραγωγή νοήματος ως κοινωνική πρακτική. Η *εικαστική σημείωση* είναι παραγωγή σημασιών και απόδοση νοήματος μέσω *σημείων*, μορφών ή γενικότερα τρόπων έκφρασης (σχήμα, χρώμα, ρυθμιστικοί κανόνες σε διάφορους βαθμούς αφαιρέσης). Το εικαστικό στη βάση της περιγραφής «τέχνη μαζί και πληροφορία, διαφέροντος συγχρόνως και από τα δύο» (Μπαμπινιώτης, 1997) ορίζεται ως έκφραση που τοποθετείται σε διάφορες ενδιάμεσες θέσεις σε διπολικά φάσματα όπως: λειτουργικό/αισθητικό, αλήθεια/ωραίο, πληροφορία/τέχνη, νόηση/συναίσθημα, μονοσημία/πολυσημία, κ.ά. Συνέπεια του παραπάνω είναι ότι κάθε εικαστική αναπαράσταση εκφράζει σε ποσόστωση και τα δύο χαρακτηριστικά κάθε δίπολου· άρα σε κάθε εικαστική αναπαράσταση υπάρχει συναισθηματική αλληλεπίδραση και εκπέμπεται ατμόσφαιρα.

Η επικοινωνία και οι κώδικες ανταπόκρισης και υποδήλωσης

Υποστηρίζω² ότι ο θεατής επικοινωνεί με την αναπαράσταση της πόλης με μια σειρά κωδίκων που περιγράφουν: α) την *ανταπόκριση*, με ποιές αρχές δηλαδή ο θεατής προσεγγίζει την εικαστική αναπαράσταση, αρχικά αισθητηριακά, έπειτα συναισθηματικά και τελικά νοητικά, β) την *ερμηνεία*, την σημασιοδότηση δηλαδή της εικαστικής αναπαράστασης από τον θεατή. Η σημασία προσεγγίζεται μέσω *υποδήλωσης* που περιγράφεται ως σύνολο στιβάδων, στις οποίες διενεργείται η επεξεργασία της εικαστικής αναπαράστασης και στη συνέχεια κατανέμονται οι

1. Εξηγώ και τα τρία στην επόμενη ενότητα

2. Στη διδακτορική έρευνά μου για την εικαστική αναπαράσταση της πόλης, 2011 – 2016

σημασίες, οι οποίες προοδευτικά διευρύνονται και γενικεύονται. Οι κώδικες υποδήλωσης παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

	Κώδικες
Αντίληψη	Παράσταση και αφαίρεση
Συναίσθημα	Γεγονός και ταύτιση
Συλλογικό ασυνείδητο	Αντικείμενο και σύμβολο
Συνειρμός	Πιστότητα και δημιουργία (ανάπτυξη)
Περιβάλλον	Εικονογραφία και εικονολογία
Παλίμψηστο	Φυσική παρουσία και διακειμενικότητα
Χρόνος	Στιγμιαίο και αιώνιο

Πίνακας 1. Κώδικες υποδήλωσης

Κώδικες εικαστικής σημείωσης

Οι εικαστικές αναπαραστάσεις της πόλης ερμηνεύονται αποκωδικοποιώντας τα μέσα σημείωσής τους, βάσει ενός πίνακα κωδικών υποδήλωσης που περιγράφουν συνοπτικά το τί υποδηλώνει κάθε σχήμα, χρώμα και ρυθμιστικός κανόνας σε κάθε στιβάδα υποδήλωσης. Η ερμηνεία μπορεί να επεκταθεί σε λίγους ή περισσότερους κώδικες και να τους συνδυάσει, ανάλογα με την σκοπιμότητα³. Για τον καθορισμό των σημασιών έχουν συγκεντρωθεί και ομαδοποιηθεί στοιχεία (150 περίπου κώδικες ομαδοποιημένοι σε 23 κατηγορίες) από 3 κυρίως πηγές: οπτική επένεργεια, μορφογένεση, θεωρία της τέχνης (Kandinsky, 1912, 1926, Klee, 1956), οπτική δήλωση, οπτική αντίληψη (Arnheim, 1954), γραμματική του οπτικού σχεδιασμού, κοινωνική σημειωτική (Kress & Leeuwen, 2012). Αναφέρω ενδεικτικά:

	Σημασία
Γραμμή ευθεία	αμεσότητα, απόφαση, στόχος, συγκεκριμένο
Γωνία	αυστηρότητα, ένταση, αρσενικό
Γωνία αμβλεία	ψυχρό, αδρό, αργό, χαλαρό
Σχήμα κύκλος	ολοκλήρωση, γέννηση, θηλυκό, νερό, οργανικό
Χρώμα κόκκινο	ζωντάνια, στοχευόμενη δύναμη, φλόγα, ζωή
Δικτύωση	σύστημα, νους, αλληλεπίδραση, συνεργασία

Πίνακας 2. Παραδείγματα σημασίας των μέσων σημείωσης

Παραδείγματα ερμηνείας αναπαραστάσεων πόλης

Τα παραδείγματα προέρχονται από διαφορετικές ιστορικές εποχές και διαφορετικά περιβάλλοντα αναπαράστασης. Στόχος είναι η θέση της παραπάνω μεθοδολογίας σε εφαρμογή για την κατανόηση του τρόπου χρήσης των παραπάνω κωδικών⁴.

3. Προφανώς δεν υποστηρίζεται ότι η ερμηνεία θα είναι αντικειμενική και ίδια για όλους, καθώς όπως είναι γνωστό, η υποδήλωση δεν είναι ποτέ αντικειμενική και στηρίζεται πολύ στην προσωπική διαίσθηση. Στην πράξη όμως είναι διαπιστωμένη η σε επαρκή βαθμό σύμπτωση των ερμηνειών.

4. Η λεπτομερής επεξήγηση των κωδικών γίνεται μόνο για την πρώτη αναπαράσταση.

Αστικός –ουτοπικός– σχεδιασμός

Civitas Veri, Bartolomeo Del Bene (1609).

Κώδικες εικαστικής σημείωσης που χρησιμοποιώ: κάτοψη, προοπτική bird view, γεωμετρία, κύκλος, κλειστότητα, κατακόρυφα στοιχεία, κέντρο, ακτίνες, πλάγια κατεύθυνση, καμπύλα ακανόνιστα σχήματα, κάναβος. Κώδικες υποδήλωσης και πώς τους χρησιμοποιώ: Παράσταση και αφαίρεση: η μετάβαση από τις συγκεκριμένες μορφές στα μέσα σημείωσης που καταγράφονται παραπάνω. Γεγονός και ταύτιση: αντιμετωπίζω την εξουσία ως κάτι αρνητικό. Αντικείμενο και σύμβολο: αρσενικό-θηλυκό, μητρότητα, προστασία, κ.ά. Πιστότητα και δημιουργία: αρσενικό, εξουσία, πάλη και καθυπόταξη του χάους. Εικονογραφία και εικονολογία: μαπαρόκ, διατύπωση μεταρρυθμιστικών ουτοπιών. Φυσική παρουσία και διακειμενικότητα: αναφορά στην Ατλαντίδα του Πλάτωνα. Στιγμαίο και αιώνιο: τα προβλήματα της πόλης την εποχή του μαπαρόκ. Περιγραφή: Συνδυασμός κάτοψης / bird view (σοβαρότητα, αντικειμενικότητα). Σχέδιο της πόλης άκρως γεωμετρικό (νοητικό και τάξη). Η πόλη περικλείεται από τα κυκλικά τείχη (ολοκλήρωση, ζωή, μητρότητα). Η κλειστότητα (διανόηση). Οι πύργοι στην περιτείχιση είναι στοιχεία αρσενικά (τετράγωνα και κατακόρυφα: προστασία). Το κέντρο (γέννηση, σταθερότητα) του κύκλου και της σύνθεσης είναι τονισμένο με ένα αρσενικό σύμβολο εξουσίας, από το οποίο ξεκινούν οι ακτίνες (έλεγχος, επέκταση) σε πλάγιες κατευθύνσεις υποδηλώνοντας συγκρατημένη (από την περιτείχιση) ένταση, αγωνία, εξάπλωση. Οι καμπυλόσχημες νεφελώδεις μορφές ανάμεσα στις ακτίνες του κύκλου υποδηλώνουν την αναρχία και το χάος που η γεωμετρική τάξη επιδιώκει να διευθετήσει και την καθυπόταξη του θηλυκού στοιχείου από το αρσενικό. Το χάος είναι υπερτονισμένο σε σχέση με την φύση γύρω από την πόλη, φαίνονται οι οργανωτικές δράσεις του ανθρώπου, χωράφι σε κάναβο που υποδηλώνει πειθαρχία και υποταγή της φύσης στον άνθρωπο.

Γενικός χάρτης πόλης

View of Florence with the Chain, Francesco Rosselli (1480).

Αναπαρίσταται η Φλωρεντία με υψηλή γωνία θέασης (bird view – αντικειμενικότητα και επιστήμη). Η αναπαράσταση έχει γίνει κατά την χρονική περίοδο που η πόλη ήταν η μεγαλύτερη και από τις ισχυρότερες της Ευρώπης. Το κύριο στοιχείο της αναπαράστασης, που οφείλεται και ο τίτλος της, είναι η αλυσίδα που περιγράφει τον χάρτη και κλειδώνει με λουκέτο. Το περίγραμμα που σχηματίζει η αλυσίδα είναι τετράγωνο (αρσενική δύναμη και αυστηρότητα). Η τοποθέτηση του λουκέτου πάνω (νίκη, δύναμη, ιδεώδες, αίγλη) και αριστερά (παρελθόν, ισχυρό, γνωστό, συμφωνημένο, αφετηρία) δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης της εξουσίας της πόλης που βασιζεται στο παρελθόν της και στις εμπορικές συμφωνίες (κύκλοι της αλυσίδας που ενώνονται) που έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξή της. Στη μέση της σύνθεσης δεσπόζει ο ναός με τον τρούλο (αρσενικό σύμβολο, κυριαρχία) σε μεγαλύτερο μέγεθος από όσο τα περιβάλλοντα κτίρια. Η πόλη περικυκλώνεται από τα τείχη που απεικονίζονται με έντονη κυκλικότητα (μητέρα, γέννηση, ολοκλήρωση, προστασία), όπως και το νερό στο ποτάμι. Η τοποθέτηση της πόλης ελαφρώς δεξιά υποδηλώνει κίνηση προς το μέλλον. Το ίδιο συμβαίνει και με την πινακίδα (Florenza) που βρίσκεται προς τα δεξιά (η πόλη έχει δυναμική και εξελίσσεται). Κάτω (ρεαλισμός, υποταγή, τώρα) και δεξιά τοποθετείται ο άνθρωπος, παρατηρητής του οποίου ο ρόλος είναι υποβιβασμένος (πρώτο πλάνο μεν, αλλά μικρό μέγεθος, γίνεται ανεπαίσθητα αντιληπτός και στα όρια της σύνθεσης) σε σχέση με

το ναό που βρίσκεται κεντρικά, τονισμένος. Η εκκλησιαστική εξουσία είναι αναμφισβήτητη και καθηλωτική.

Μοντέρνα αφηρημένη τέχνη

New York City, Piet Mondrian (1942).

Τετραγώνο και κάναβος αποτελούν βασικό κώδικα επικοινωνίας στη ζωγραφική του Mondrian, εκφράζοντας το πνεύμα της εποχής και το μοντέρνο. Αναφέρεται επίσης στον ιστό της πόλης και στην επικράτεια του αρσενικού στη μητρόπολη (αυστηρότητα, σταθερότητα, τεχνολογία, τιθασευμένη ένταση). Ως διάταξη ο κάναβος λειτουργεί ομαδοποιώντας (κυριαρχία, τάξη, ασφάλεια, συνεργασία μελών, δικτύωση, σύστημα, αλληλεπίδραση, επικοινωνία). Τα χρώματα κατανέμονται σε τρεις τάξεις μεγέθους με σταδιακή κλιμάκωση, ξεκινώντας από το μπλε και καταλήγοντας στο κίτρινο. Το κόκκινο είναι πιο ισχυρό, ο κόκκινος σταυρός κυριαρχεί συνθετικά, το μπλε είναι υποβιβασμένο στο φόντο, υπάρχει εκεί για να υπενθυμίζει το παρελθόν, ψυχρό και παθητικό (μια παλιά Νέα Υόρκη, όταν ήταν ακόμη μια μικρή πόλη και η ζωή κυλούσε ήσυχα). Στη σύνθεση κυριαρχεί η ζωντάνια (κόκκινο) επί της παθητικότητας (μπλε), ενώ το κίτρινο που είναι περισσότερο επιθετικό και εξωστρεφές από τα τρία χρώματα βρίσκεται στο προσκήνιο, υποδηλώνοντας την αναρχία και τον δυναμισμό της ζωής στην σύγχρονη πόλη. Τα χρώματα είναι τα βασικά –μοντέρνος, ρεαλιστικός και απλός αστικός χαρακτήρας και αμιγή –εξωστρέφεια και ενθουσιασμός.

Βιβλιογραφία

- Debord G. (1955), *Introduction to a Critique of Urban Geography*. Ανάκτηση από Collaboratory for Digital Discourse and Culture @ Virginia Tech
- Kress G., & van Leeuwen T. (2012), *Η Ανάγνωση των Εικόνων. Η Γραμματική του Οπτικού Σχεδιασμού*, (Γ. Κουρμεντάλα, Μεταφρ.) Αθήνα, Εκδόσεις Επίκεντρο
- Merleau-Ponty M. (1964), *Sense and Non-Sense*, Evanston, Northwestern University Press
- Norberg-Schulz C. (1979), *Genius Loci Towards a Phenomenology of Architecture*, Milano, Rizzoli International Publications
- Pallasmaa J. (2014), Space, Place and Atmosphere. Emotion and Peripheral Perception in Architectural Experience, *Lebenswelt: Aesthetics and Philosophy of Experience*, 4, pp. 230-245
- Ralph E. (1976), *Place and Placelessness*, London, Pion
- Tuan Y. F. (1974), *Topophilia: A Study of Environmental Perceptions, Attitudes and Values*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall.
- Μπαμπινιώτης Γ. (1997), Η γλώσσα της εικόνας, *Το Βήμα*, 25/05/1997, (<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=88441>)

Author

Efrossyni Tsakiri is an architect (NTUA 1998) with postgraduate studies in Urban Planning & Urban Design (UCL, The Bartlett 1998–2002, IKY scholarship) and PhD candidate (*Eikastiki Polis – Polis Painting: City Identity Reading and Representation in Architecture, Cartography and Painting*). She is a teaching assistant at NTUA School of Architecture and also a city painting artist.